

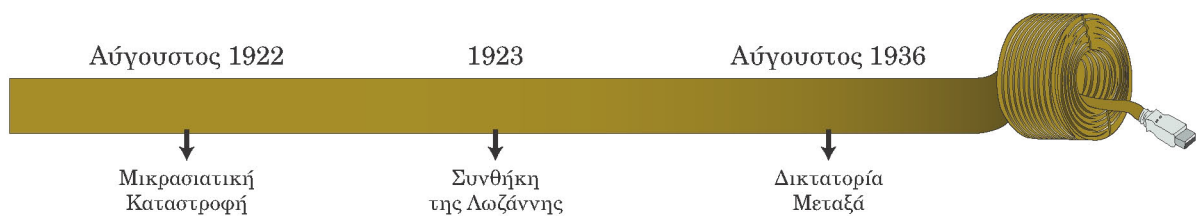
Κεφάλαιο 6

Ο Μεσοπόλεμος

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, περισσότεροι από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες έφτασαν στην Ελλάδα. Η ανακούφιση και η εγκατάστασή τους ήταν το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετώπισε η χώρα την περίοδο του Μεσοπολέμου. Ταυτόχρονα, την ίδια περίοδο στην Ελλάδα επικρατούσε πολιτική και κοινωνική αναταραχή.

▲ Σεπτέμβριος του 1922. Τμήματα του ελληνικού στρατού εισέρχονται στην Αθήνα

Η Μικρασιατική Καταστροφή επισφραγίστηκε με τη Συνθήκη της Λωζάννης, το 1923. Η Ελλάδα αποσύρθηκε από την Ανατολική Θράκη, τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο και την περιοχή της Σμύρνης, ενώ τα Δωδεκάνησα παρέμειναν στην Ιταλία. Ταυτόχρονα αποφασίστηκε η ανταλλαγή των πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία με βάση το θρήσκευμα. Δε μετακινήθηκαν μόνο οι Χριστιανοί Έλληνες που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Την άνοιξη του 1924 ανακηρύχθηκε από τη Βουλή και στη συνέχεια επικυρώθηκε με δημοψήφισμα η αβασιλεύτη Δημοκρατία. Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου υπήρξε ο πρώ-

τος πρωθυπουργός της αβασίλευτης Δημοκρατίας.

Η Ελλάδα, κλονισμένη από τη στρατιωτική ήττα, διχασμένη πολιτικά και έχοντας οικονομικές δυσκολίες, δέχτηκε περισσότερο από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και τη Μικρά Ασία. Αυτοί ήρθαν να προστεθούν στους 100.000 περίπου, που είχαν εγκαταλείψει τη Βουλγαρία και τη Σοβιετική Ένωση, όπου είχαν κυριαρχήσει οι Μπολσεβίκοι.

Στο διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στους δύο Παγκοσμίους Πολέμους (Μεσοπόλεμος), το ελληνικό κράτος είχε να αντιμετωπίσει πολλά και μεγάλα προβλήματα, τα οποία αυξήθηκαν μετά τη διεθνή οικονομική κρίση του 1929. Κύριο μέλημα ήταν να βρεθεί στέγη και απασχόληση για τους Έλληνες πρόσφυγες.

Η πλειονότητα των προσφύγων εγκαταστάθηκε κυρίως στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, ενισχύοντας το ελληνικό στοιχείο των περιοχών αυτών. Οι πρόσφυγες έμεναν προσωρινά σε καταυλισμούς, ενώ αργότερα δημιουργήθηκαν οικισμοί για τη στέγασή τους. Η παρουσία των προσφύγων στο ελληνικό κράτος τόνωσε τόσο τον πληθυσμό των πόλεων όσο και τον αγροτικό πληθυσμό, συμβάλλοντας σημαντικά στην οικονομική και την πνευματική ανάπτυξη της χώρας.

Κατά τον Μεσοπόλεμο η Ελλάδα *ταλανιζόταν* από εσωτερική πολιτική αστάθεια. Τα πολιτικά κόμματα εναλλάσσονταν συχνά στην εξουσία, ενώ δεν έλειψαν και τα *πραξικοπήματα* που οργάνωναν αξιωματικοί του στρατού. Με την άνοδο του *φασιστικού κόμματος* στην Ιταλία και του *ναζιστικού κόμματος* στη Γερμανία φάνηκαν και πάλι τα σύννεφα του πολέμου πάνω από την Ευρώπη. Καθώς τα πολιτικά κόμματα *έριζαν* μεταξύ τους και στη χώρα επικρατούσε κοινωνική αναταραχή που εκφραζόταν με πορείες, διαδηλώσεις και απεργίες, ανέλαβε την εξουσία ο υπουργός των Στρατιωτικών Ιωάννης Μεταξάς.

Στις 4 Αυγούστου του 1936 ο Μεταξάς, στον οποίο είχε αναθέσει την πρωθυπουργία ο βασιλιάς Γεώργιος Β', διέλυσε τη Βουλή και επέβαλε *δικτατορία*. Ο Μεταξάς άσκησε δίωξεις εναντίον των πολιτικών του αντιπάλων και προσπάθησε, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα, να προσεγγίσει τους αγρότες και τους εργάτες με διάφορα κοινωνικά μέτρα. Ως έμπειρος στρατιωτικός, φρόντισε να προετοιμάσει τη χώρα για τον πόλεμο που ερχόταν. Παράλληλα, ενώ επικαλούνταν την ουδετερότητα, ακολούθησε σταθερή πολιτική φιλίας με τη Βρετανία, τη μεγαλύτερη ναυτική δύναμη της εποχής.

Γλωσσάρι

Ανταλλαγή πληθυσμών: Η παράλληλη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο τους, μετά από διεθνή συμφωνία.

Πρόσφυγες: Άνθρωποι που υποχρεώνονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και να καταφύγουν σε άλλες χώρες ή περιοχές.

Καταυλισμοί: Πρόχειρη και προσωρινή διαμονή σε σκηνές.

Οικισμοί: Μόνιμες εγκαταστάσεις κατοίκων.

Ταλανίζομαι: Ταλαιπωρούμαι.

Πραξικόπημα: Δυναμική πολιτική ή στρατιωτική ενέργεια, που στοχεύει στην κατάλυση του Συντάγματος μιας χώρας.

Φασιστικό κόμμα: Το κόμμα που ίδρυσε το 1921 στην Ιταλία ο Μπενίτο Μουσολίνι.

Ναζιστικό κόμμα: Το κόμμα που ιδρύθηκε το 1919 στη Γερμανία. Έγινε γνωστό κυρίως λόγω του αρχηγού του, Αδόλφου Χίτλερ.

Ερίζω: Φιλονικώ, λογομαχώ.

Δικτατορία: Το πολίτευμα, όπου η εξουσία ασκείται απολυταρχικά από ένα πρόσωπο ή ομάδα ατόμων που έχουν επικρατήσει με τη βία.

Οι πηγές αφηγούνται...

1. Η Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή

«Όσο για την Ελλάδα, που βρισκότανε πάλι στο σημείο να λάβει το μερτικό της από την ευρωπαϊκή κρίση, παρουσίαζε τώρα τούτο το χαρακτηριστικό, μοναδικό στην τρισχιλιόχρονη Ιστορία της: -Αυτό που είχανε συνηθίσει να λένε “η ελληνική διασπορά” και το ονομάζαμε το Γένος των Ελλήνων, είχε καταργηθεί. Για πρώτη φορά, ολόκληρος ο ελληνισμός, εκτός από ελάχιστα παρακλάδια, είχε συγκεντρωθεί μέσα στα σύνορα του ελλαδικού κράτους. Καθώς το αισθανόμουνα, αυτό το φαινόμενο ήταν το πιο σημαντικό από όσα είχε κληροδοτήσει στη γενιά μας η περίοδος που είχε αρχίσει με τους πολέμους του '12 και έκλεινε τώρα. Δεν μπορούσε να μη χαράξει στη μοίρα του τόπου ένα βαθύ σημάδι, για πολλά μελλούμενα χρόνια, ποιος ξέρει, ως την καινούρια αποδημητική περίοδο του ελληνισμού».

Γιώργος Σεφέρης, *Χειρόγραφο Σεπτ. '41*, Αθήνα 1972, σ. 23.

2. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος για το Προσφυγικό Ζήτημα

«Είναι ανάγκη να είπω προς υμάς ότι η κυβέρνηση θα επιδιώξη την συμπλήρωσιν της προσφυγικής γεωργικής και αστικής αποκαταστάσεως, την οποίαν επιβάλλει όχι απλώς το καθήκον προς τους εκ σφαλμάτων παθόντας ομογενείς, αλλά αυτό τούτο το συμφέρον του κράτους, συμφέρον οικονομικόν αλλά και συμφέρον εθνικόν. Θεωρώ, άλλως τε, καθήκον μου να διακηρύξω ότι παρά τα διαπραχθέντα σφάλματα η Ελλάς ημπορεί να είνε υπερήφανος δι' εκείνο που κατώρθωσε, όταν ευρέθη εις την ανάγκην να δεχθή εις τους κόλπους της τόσας μυριάδας ομογενών εκδιωχθέντων από τας εστίας των».

Εφημερίδα *Ελευθερον Βήμα*, 21 Ιουλίου 1928. *Τα κείμενα του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η ζωντανή ιστορία της δραματικής περιόδου του έθνους 1909-1936*, επιμέλεια και ιστορικά υπομνήματα Στεφ. Ι. Στεφάνου, τόμ. 3 (1920-1929), Αθήνα 1983, σ. 468.

Ματιά στο παρελθόν

Η διεθνής οικονομική κρίση του 1929

Το 1929 ξέσπασε μεγάλη οικονομική κρίση στις ΗΠΑ, που επηρέασε για αρκετά χρόνια τις περισσότερες χώρες του κόσμου. Η κατάρρευση του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης αποτέλεσε την πιο εμφανή εκδήλωση του προβλήματος. Η διεθνής κρίση του 1929

είχε σοβαρές κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες. Πολλοί εργάτες και υπάλληλοι έχασαν τη δουλειά τους. Η ραγδαία αύξηση της ανεργίας προκάλεσε κοινωνική αναταραχή, η οποία εκφράστηκε με πορείες, διαδηλώσεις και απεργίες.

▲ Έλληνες πρόσφυγες φτάνουν στην ηπειρωτική Ελλάδα

▲ Τυπική προσφυγική κατοικία

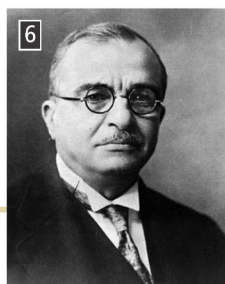
▲ Τους πρώτες μήνες οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν ακόμη και σε θέατρα

▲ Νοσοκομείο προσφύγων

▲ Ο Αλέξανδρος Παπα-
νασσασιού (1867-1936)

▲ Ο Ιωάννης Μεταξάς
(1871-1941)

Ερωτήματα

- Ποιες υπήρξαν για την Ελλάδα και τον ελληνισμό γενικότερα οι συνέπειες της Μικρασιατικής Καταστροφής;
- Με βάση το εικονογραφικό υλικό, περιγράψτε τη μετακίνηση και την αρχική εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα.